

Kulturens betydelse och effekter som utvecklingsstrategi

En fallstudie om kulturhuvudstadsåret och
kulturdriven tillväxt i Umeå

Umeå universitet
Institutionen för Geografi och Ekonomisk Historia
Ht 2016
Examensarbete 15 hp
Handledare: Ulrika Åkerlund
Emilio Arango Nilsson

Förord

Jag vill tacka Ulrika Åkerlund på institutionen för Geografi och Ekonomisk Historia vid Umeå universitet som har handlett mig igenom och bidragit med idériakedom till uppsatsen. Jag vill även tacka samtliga respondenter för att dem har tagit sig tid och deltagit i intervjuerna som är grunden för denna uppsats.

- *Emilio Arango Nilsson*

ABSTRACT

This study aims to identify how cultural development and the European cultural capital event applies within the context of city development in Umeå. Furthermore, the study aims to examine how the European cultural capital event affects the local cultural actors. The analysis is a case study based upon how local and municipal cultural actors use culture to develop the municipality of Umeå and how the European cultural capital event has affected their work. To answer the aim of the thesis six semi-structured interviews were performed with cultural actors both within the municipality and private sector. This was to get wide-ranging information about cultural development in Umeå. The method to extract information was through thematic analysis of the preformed interviews, this allowed me as a researcher to fully analyze the extracted material.

The results of the study reveal that culture permeates city development in Umeå. Primarily the municipality makes great effort to make the city development rich with culture. Despite the effort culture is not a certainty in urban development and it is a constant political struggle to maintain and emphasize the importance of culture in city development. The study revealed that some actors feel that culture has become too commercialized in the municipality's effort to generate urban growth, especially in the wake of the European capital event. All interviewed actors indicate that the European cultural capital event has had a great impact on their work and working methods. Primarily internal collaborations between the municipality and private cultural actors have been identified as meaningful, due to the many possibilities it brought, for all actors and the lack of collaboration in the post cultural capital Umeå is missed. There is an underlying understanding that all actors want to collaborate again but the lack of resources and common goals interferes.

Keywords: Cultural development, urban cultural growth, Umeå municipality, European cultural capital event, collaboration.

1. INTRODUKTION	1
1.2 Disposition	3
2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	4
2.1. Kulturdefinition	4
2.2. Kultur- och kulturarvets betydelse för urbana miljöer	4
2.3. Platsers betydelser och attraktivitet	5
2.4. Kultur som attraktionsskapande	6
2.5. Den kreativa klassen och kreativitet	7
2.6. Kulturdriven tillväxt	8
2.7. Samverkan	10
2.8 Stadsutveckling, hållbarhet och dess hinder	11
3. METOD	13
3.1. Forskningsmetod	13
3.2. Urval	13
3.3. Empiriinsamling	15
3.4. Bearbetning av empiri och metoddiskussion	16
3.4.1 Tematisk analys	16
3.4.2. Källkritik	17
4. BAKGRUND	18
4.1. Samhällsaktörer	18
4.1.1. Offentliga sektorn	18
4.1.2. Privata sektorn.....	18
4.1.3. Ideella sektorn	18
4.2. Umeå	19
4.3. Umeås utvecklingsstrategier	20
4.4. Kulturhuvudstadsåret	20
5. RESULTAT	22
5.1. Kultur och samverkan	22
5.1.1. Kultur för utveckling	22
5.1.2. Utveckling genom samverkan	23
5.1.3. Betydelsen av dialog.....	24

5.2. Kulturens effekter och konsekvenser	25
5.2.1. Kultur för alla.....	25
5.2.2. Olika syn på kultur.....	26
5.3. Kulturhuvudstadsåret	28
6. DISKUSSION	30
6.1. Kultur som utvecklingsstrategi	30
6.2. Effekter av kultur som utvecklingsstrategi	31
7. SLUTSATS	33
7.1. Vidare forskning	35

1. INTRODUKTION

Som följd av den ökade globaliseringen är det hård konkurrens mellan städer, regioner och länder. I dagens samhälle har vi högre rörlighet än någonsin tidigare vilket medför att människor och företag flyttar till platser som de anser attraktiva. Endast jobb och bostäder är inte tillräckligt för att skapa stark attraktivitet utan det måste finnas möjligheter till fritids- och kulturaktiviteter. Det senare, kultur, har fått större utrymme i städernas utvecklingsstrategier och betydelsen av satsningar inom konstarter, kultur och medier har ökat. Kultur har fått viktigare betydelse i stadsutvecklingspolitik och det finns flera exempel där städer använder kultur som utvecklingsstrategi. Syftet är att locka nya invånare, besökare och företag (Lysegård 2012).

Sambandet mellan kultur och utveckling har vuxit och blivit framträdande sedan 1990-talet och kulturpolitiken har handlat om hur kultur bidrar övergripande till samhällsutvecklingen och hur kultur kan påverka enskilda områden som regionalpolitik, arbetsmarknad eller miljö (Nykvist & Rekke 1998). Kultur som utvecklingsstrategi är numera etablerad i den svenska utvecklingspolitiken och i Tillväxtpropositionen ”en politik för arbete, trygghet och utveckling” (1995/96:25) betonas kulturens betydelse för tillväxt genom kulturturism, kreativitet och kulturarv. Förutom att det kan skapa ekonomisk tillväxt är kultur viktigt för regional och kommunal utveckling då kulturella satsningar kan stimulera invånarna att göra gemensamma kraftinsamlingar. Stadsutveckling är numera inte bara baserat på tillgången av varor och tjänster utan även möjligheten för invånare att få ett tillfredställande och värdefullt liv i gemenskap med andra; tillväxt är en del av folkets kultur (Nykvist & Rekke 1998).

Umeå var år 2014 utsett till Europas kulturhuvudstad och det var ett tillfälle för kulturaktörer och kommunen att visa upp Umeå för Europa. Kultur skulle sätta Umeå på kartan. Kulturhuvudstaden var resultatet av en gemensam plan av Umeå kommun tillsammans med den ideella sektorn och privata sektorn. Syftet med satsningen var att Umeå ska förstärka sin bild som kulturstad både nationellt och internationellt och den var ett led i Umeås tillväxtstrategi (Umeå2014). Stadsprojekt som kulturhuvudstadsåret kan bidra till att stärka den lokala kulturen och stärka identitet för invånarna, det kan också bidra till arbetstillfällen, nya kulturyttringar och företagsetableringar.

Tväarsektoriell samverkan anses vara en av förutsättningarna för stadsutvecklingsprojekt då det sammanslår resurserna från ideella, privata och offentliga sektorn (Koppenjan & Enserik 2009). Kulturhuvudstadsåret genomfördes med tvärasektoriell samverkan, framförallt projekt i stadsutvecklingssyften – kulturhuvudstadsåret – kräver så mycket resurser att det är svårt att genomföra om det inte är en gemensam kraftansträngning av hela kommunen. Även för att kultur ska kunna implementeras i utvecklingsstrategier måste det genomsyra alla samhällssektorer och samverkan är en metod för att genomföra detta.

Kultur skapar möjligheter och bidrar till utveckling men samtidigt är förhållandet mellan kultur och utveckling komplicerat och mångfacetterat. Det är ofta delade uppfattningar mellan kulturarbetare och politiker hur kultur ska bidra till utveckling. När kultur ska bidra med tillväxt är det (ofta) en politisk ambition och kultur riskerar att kommersialiseras och bli ett verktyg för tillväxt och attraktion (Aronsson et al. 2007). Kulturens betydelse för tillväxt har medfört att kultur marknadsförs i högre utsträckning som en produkt för att generera intäkter, det kan legitimera att somliga kulturyttringar blir mer ”attraktiva”. I förhoppningen om att attrahera besökare, invånare och företag lyfter man fram det som är attraktivt hos staden, ofta kulturarv och andra kulturyttringar och utelämnar allt sådant som inte anses attraktivt. Konsekvensen är dels att de kulturyttringar som marknadsförs är förenklade och ensidiga, dels att det kan skapas motsättningar och missnöje hos de kulturutövare som inte känner sig inkluderade. Därmed går principen om ”tillväxt är en del av folkets kultur” om intet.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att identifiera hur kulturdriven tillväxt, samverkan och kulturhuvudstadsåret appliceras inom kontexten som utvecklingsstrategi i Umeå. Studien kommer utgå från kommunala och lokala aktörers perspektiv.

- Hur används kultur som stadsutvecklingsstrategi i Umeå?
- Vilka positiva och negativa följder går att identifiera av kultur som utvecklingsstrategi i Umeå?
- Vilken inverkan har kulturhuvudstadsåret haft för de kommunala och lokala aktörerna?

1.2 Disposition

Kapitel ett redogörs av en introduktion, bakgrund och problematik som är kopplat till uppsatsen ämne och därefter presenteras syfte och frågeställningar.

Kapitel två är ett teoriavsnitt och redogör för uppsatsen teoretiska utgångspunkter. Övergripande behandlar de valda teorierna platsmarknadsföring, kulturdriven tillväxt och samverkan.

Kapitel 3 beskriver bakgrunden till uppsatsens ämne och redogör kortfattat om Umeå stad, dess utvecklingsstrategier och kulturhuvudstadsårets syfte och genomförande.

Kapitel 4 beskriver och redogör den valda uppsatsen valda metod, intervjupersoner, empiri insamling och slutligen analysen av insamlingen

Kapitel 5 redogör resultatet av de genomförda intervjuerna och respondenternas syn på intervjufrågorna.

Kapitel 6 redogör för hur det presenterade resultatet förhåller sig till de valda teorierna och uppsatsen avslutas med en slutsats.

2. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

2.1. Kulturdefinition

Kultur kommer från latinets *Cultura* och betyder odla eller bildning (NE 2016). Ordet kultur har fått förändrad mening genom mänsklighetens historia, under renässansen talade dåtida filosofer om att odla intellekt på individnivå medan idag sker det i grupp. Ordet kultur är brett i sin betydelse men avser att handla om mänsklig aktivitet. Kultur kan definieras som mönster, normer, regler och principer som finner uttryck i beteende, sociala relationer och symboler (Mathieson & Wall 2006). Kultur skapas framförallt i två kontext; som en process och en produkt. Kultur som *process* är genom vilken människor identifierar sig själva och sin grupp. *Produkt*, menar Mathieson & Wall (2006), är genom de kulturella manifestationer som ger identitet sin betydelse.

Aronsson et al. (2007) menar att det finns ingen entydig betydelse av kultur utan det kan klassificeras och tolkas på olika sätt. Aronsson et al. (2007) menar att två kategorier är intressanta för att studera kultur; kultur som aspekt och kultur som sektor. Kultur som aspekt innebär att beakta kultur som normer och värderingar medan kultur som sektor är att beakta de organisationer, institutioner och personer som arbetar genom kultur.

2.2. Kultur- och kulturarvets betydelse för urbana miljöer

Sedan mitten av 1990-talet har regioner betraktat kultur som en viktig faktor för tillväxt och utveckling. Kulturnäringsarna spelar en viktig roll för kommuner och regioner. Näringsarna ger direkt tillskott i bl.a. sysselsättning men även indirekt betydelse för besöksnäringen vilket genererar hotellnätter, restaurangbesök och transporter (SOU 2009:16). I början av 2000-talet konstaterade regeringen att kulturverksamhet hade en viktig plats i det regionala tillväxtarbetet. Utvecklingsbegreppet som tidigare förknippades med framförallt ekonomisk tillväxt har i större utsträckning kommit att inkludera social och miljömässig utveckling och tillväxt. I denna kontext får kultur ökad betydelse som ett medel för att skapa innovation och attraktiva miljöer. Kulturen har blivit ett viktigt verktyg i de moderna urbana tillväxtstrategierna. Nedan följer ett citat som belyser kulturens ökade inflytande.

- ”Medvetenheten om kulturens roll som det sammanhållande kittet i samhället ska vara stor när det gäller känslan av tillhörighet, samverkan och identitet. Kulturperspektivet finns därför med i all samhällsplanering, både när det gäller sociala frågor, utbildningsfrågor och i stads- byggnadsfrågor. Kulturen finns inte längre i ett eget kulturliv utan är en del av samhällslivet.” (SOU 2009:16. S 195)

Kulturarvets potential måste även tas tillvara. Kulturarvet skapar berättelser om platser och skapar relationer till dessa platser vilka kan skapa förutsättningar för utveckling utifrån kulturella aspekter (Boverket 2009). Exempel på dessa är besöksmål, bebyggelse eller historiska miljöer men kan även vara historier knutna till en etnisk grupp eller händelser som fått betydelse i små eller stora sammanhang. Kulturarvets potential är nära förknippat med en plats identitet och kan bidra till att öka platser attraktivitet. Dessa kulturvärden kan öka städers konkurrenskraft och samtidigt attrahera företagande, kulturella näringar, inflyttningar och förbättrad livskvalitet (Boverket 2009).

2.3. Platser betydelser och attraktivitet

Numera försöker städer att hitta nya identiteter som kan vara unika och särskilja dem från andra städer. Övergången från industristäder till postindustristäder kan kännetecknas som övergången från produktion till konsumtion. I denna övergång har platsmarknadsföring fått en viktig roll i utvecklingsplanering (Ek & Hultman 2007). Människor och företag väljer i idag var de vill bo och etablera sig baserat på inspirerande livsmiljö och god livskvalitet. Kvaliteter som äldrevård, skola och omsorg är likaväl viktiga aspekter som måste uppfyllas men städer måste även ”sticka ut” för att vara attraktiva bo och arbetsplatser (Syssner 2012). Det måste finnas ett rikt utbud av konsumtion (shopping, restauranger, upplevelser) (Aronsson et al. 2008). Städer försöker därför särskilja sig från andra städer för att bli attraktivare. En central del i platsmarknadsföring är varumärkesarbete. Ett varumärke ska lyfta fram platsen unika värden och kvaliteter för att locka specifika målgrupper. Sålunda ska ett varumärke vara laddat med ett budskap som kan en konsument kan relatera till.

”Bland annat [...] krävs nya förhållningssätt för att platser ska kunna konkurrera ekonomiskt och om kulturellt kapital. Platsutvecklare söker därför efter de rätta markörerna och den intressanta infrastrukturen för att skapa ”hållplatser” och fånga

upp såväl kapital som kreativa människor” – (Aronsson et al. 2007, s 108)

Platser är alltså uppbyggda av människors sociala handlingar och interaktioner samt relationerna till den materiella omgivningen. Ett progressivt platsperspektiv efterfrågas då en öppenhet på platser kan användas inom social och ekonomisk utveckling (Aronsson et al. 2007). Platsmarknadsföring handlar således om att skapa och förmedla en (positiv) bild av en plats. Platsmarknadsföring har tre primära målgrupper: Näringslivet (företag som vill etablera sig eller göra investeringar i platsen), turister/besökare samt potentiella inflyttade (Ek & Hultman 2007). Syftet är således att attrahera en yttre grupp. Det kan göras genom att framhäva, exempelvis, den lokala kulturen (Aronsson et al 2007). Enligt Syssner (2012) ska platsmarknadsföring sälja staden ”inåt” och ”utåt”. Bilden ”inåt” i staden ska sammanföra den egna befolkningen och ska skapa stolthet, identitet och delaktighet i marknadsföringen. Genom delaktighet ökar även trovärdigheten i marknadsföringen då företag och invånare inkluderas. Arbetet ”utåt” handlar om skapa en positiv platsidentitet för att attrahera de specifika målgrupperna. En konsekvens av platsmarknadsföring är dess strävan efter att attrahera ekonomisk- och konsumtionsstarka målgrupper. Denna strävan innebär att aspekter som tilltalar målgrupperna lyfts fram medan de oattraktiva ställs i skuggan. Strävan efter ett positivt varumärke legitimerar därför att aspekter som anses ”olämpliga” i det offentliga rummet förblir undanskymda i periferin (Ek & Hultman 2007).

2.4. Kultur som attraktionsskapande

Övergången från industri till postindustri har gett upphov för nya idéer och strategier inom kommunal utvecklingspolitik. Ett resultat är investeringar i kultur- och evenemangsutbud med syfte att skapa ett profilstarkt varumärke. Enligt (Aronsson et al. 2007) är kultur, tillsammans med turism och upplevelseindustrin avgörande för platser och regioners utveckling. Kultur kan vara attraktionskraft, grund för lokal mobilisering eller som motor för lokal kreativitet och identitet. Förändringen från produktion till konsumtion innebär att kultur har kommersialiserats och paketerats som en produkt (Lysegård 2012).

Kulturen och kulturarvesbetydelse har blivit viktiga för attrahera besökare till en stad. Det handlar därför om att erbjuda ett starkt kulturellt utbud för att locka konsumenter. Ett starkt kulturellt utbud har många fördelar,

det lockar (köpstarka) besökare till platsen vilka genererar intäkter genom multiplikatoreffekter (hotellnätter, restaurangbesök etc.) dels att det stärker det lokala kulturlivet och skapar delaktighet för lokalbefolkningen (Richards 2000; Ek & Hultman 2007). Richards (2000) beskriver kulturmarknaden som en blomstrande industri för de aktörer och städer som kan tillvarata och utveckla dess potential. Landry (2008) beskriver kulturindustrin som en av de snabbaste växande industrierna i vår tid eftersom den ökade globaliseringen har gjort att vi vänder oss till våra traditioner och kulturarv för att stärka platsers identitet. Kulturella resurser är råmaterialet för städers attraktivitet och värdegrund, kreativitet är metoden för att utvinna resurserna, resurserna kallas även för ”mjuka utvecklingsfaktorer”. Kvaliteter som entreprenörskap, kreativitet och samarbetsvilja är mjuka utvecklingsfaktorer. Den kreativa klassen kallas den grupp som anses kunna utvinna resurserna och Landry (2008) menar att kultur måste implementeras mer i samhällsfrågor för att kultur ska skapa attraktivitet för denna grupp. Enligt Landry är kulturen inte prioriterad i planeringsfrågor där exempelvis bostads- och trafikplanering är högre prioriterat. Han menar att om kulturen inkluderas i alla planeringsfrågor stärker det kulturen på platsen. Genom högre kulturprioriteringar signalerar platsen att kultur främjas vilket skapar ett positivt varumärke. Ett positivt varumärke signalerar att kommunen är väl försedd med de mjuka utvecklingsfaktorer vilket då attraherar den kreativa klassen (Aronsson et al. 2007).

2.5. Den kreativa klassen och kreativitet

Traditionellt sett har städer konkurrerat emot varandra genom att erbjuda fysiska fördelar som mark, stark industri, god infrastruktur. Från att fokusera på ”hård värden” sker numera konkurrens om ”mjuka värden”, d.v.s. städers humankapital (Docherty et al. 2004). Ett högt humankapital utgörs av en högutbildad och konkurrenskraftig grupp – kreativa klassen (Florida 2002). Denna grupp flyttar till städer som erbjuder högkvalitativa jobb och de ställer andra krav på kringsservice; det ska finnas rikt kulturutbud, god skolgång och ett urbant klimat som kan tillfredsställa deras behov.

Florida (2002) menar att den kreativa klassen är individer som jobbar inom kreativa yrken, exempel på dessa är konstnärer, poeter, författare, skådespelare, arkitekter, designers och professorer. Utöver dessa räknas

även arbetare inom kunskapsintensiva industrier. Florida menar att ekonomisk utveckling skapas genom kreativitet och att kreativitet skapas genom den kreativa klassen. Vidare hävdar (Aronsson et al. 2007) att en regions ekonomi är beroende av det kulturella kapitalet vilket drivs av kreativ tillväxt. Enligt författarna är det tre faktorer som måste existera för att kreativitet ska kunna växa. 1. Huvudsakligen krävs det kompetens; det måste finnas traditioner och anlag för kreativitet på platsen, dels måste det finnas möjlighet för kreativitet att vara mobilt; kreativa miljöer är summan av platsers förmåga att locka till sig olika kompetenser. 2. Det måste finnas kapital att tillgå. Överskott av kapital attraherar och möjliggör stödandet av den kreativa klassen. Samt måste den fysiska miljöns karaktär möta målen som skall utvecklas. 3. Det krävs välfungerande kommunikation för personkontakter och en miljö som främjar synergier, exempelvis kaféer eller andra mötesplatser där olika grupper kan träffas och utbyta tankar och idéer.

2.6. Kulturdriven tillväxt

Betydelsen av kultur och den kreativa klassen för stadsutveckling i en nordisk kontext undersöks av den norska författaren Lysegård (2012). Han menar att Floridas teorier har präglat nordisk stadsutveckling men att det är svårt att tillämpa teorierna på nordiska städer. Anledningen är att Florida kontextualiserar sina teorier i Nordamerika och att det skiljer sig markant från en nordisk kontext. Framförallt går det inte att tillämpa förnyelsestrategier från amerikanska metropoler på nordiska städer dels för att nordiska länder har mindre migration och immigration, dels att det är mindre rörlighet på arbetsmarknaden. Dessutom är den nordiska regionalpolicyn inriktad på jämn distribuering av välfärd men framförallt är nordiska städer betydligt mindre jämfört med amerikanska städer.

Enligt Lysegård (2012) finns det flera kulturbaserade utvecklingsmodeller som är populära inom västerländsk stadsutveckling men det är framförallt tre kategorier som används.

- 1) fokus på interna sociokulturella processer och betonar de interna processerna i en stad. Denna modell syftar till kultur som återupplivar av en stads offentliga sociala liv och ska ge invånare en känsla av samhörighet och gemensam identitet.
- 2) Den andra kategorin av modeller riktas utåt och ska skapa attraktivitet. Dessa modeller syftar till att kultur ska användas för att göra en stad mer

attraktiv för att locka turister, entreprenörer och företag genom att erbjuda sociala mötesplatser såsom festivaler.

3) Den tredje kategorin av modeller industrialiserar kultur som en produkt och tar avstånd från de andra modellernas geografiska utvecklingsstrategier och fokuserar på hur kultur ska produceras och konsumeras som medel för ekonomisk tillväxt och arbetstillfällen.

Lysegård (2012) beskriver hur Kristiansand i Norge är ett exempel på en stad som har anammat kultur i sin stadsutvecklingsstrategi. Författaren beskriver hur Kristianstad har investerat i en fond "Cultiva" med syfte att investera i hållbara kulturdrivna projekt som ska resultera i urban utveckling. Lysegård (2012) beskriver att Cultiva är ett resultat av att Kristiansand har gått från industri till postindustri och hur kultur och kreativitet har kommit att ersätta industrier. Lysegård (2012) menar att syftet med Cultiva är godartat och en bra idé men att tillämpa kultur och teorier om den kreativa klassen som stadsutvecklingsstrategi är en riskabel investering eftersom det garanterar inte tillväxt. Dessutom riskerar kommersialisering av kultur att skapa ett odemokratiskt kulturyttrande. Det kan skapas en diskurs om vad som är den "rätta" kulturen för stadsutvecklingen vilket då förminskar övriga kulturyttringar eftersom dem inte passar in i kontexten. Enligt Lysegård (2012) kan kultur vara en utvecklingsstrategi om det har genomförts en noggrann analys av vilka (kulturella) resurser som finns tillgängliga och hur dessa resurser kan implementeras i en långsiktig utvecklingsstrategi.

Det förekommer fler exempel där kultur används som strategi vid stadsutveckling. Richards (2000) beskriver hur det Europeiska kulturhuvudstadsåret kan vara till fördel för en stads utvecklingsstrategi då det är ett projekt som lockar besökare, företag, investeringar samt genererar ett starkt nationellt och internationellt varumärke. Han menar att det är hård konkurrens på den europeiska kulturmarknaden där kulturhuvudstadsåret kan vara en metod för att särskilja en stad och skapa attraktivitet. Enligt Richards (2000) är det viktigt att de styrande politikerna i kulturhuvudstäder är medvetna om att kultur inte är det enda som krävs för att bli kulturhuvudstad. Kulturhuvudstadsåret får inte vara en oorganiserad "kompott" av kultur, staden måste vara en plats där kultur faktiskt *produceras, säljs och konsumeras*. Det måste finnas aktivt kulturengagemang bland befolkningen, risken är annars att kultursatsningar blir ett bakslag kommande år. Eftersom kulturhuvudstadsåret sträcker sig över ett år ger det direkta

kortsiktiga fördelar men för att säkerställa långsiktiga effekter är det viktigt att implementera kultur i en långsiktig utvecklingsstrategi. Riskerna är annars att staden försöker skapa attraktion genom s.k. ”starkitektur” (Richards 2015) vilket är påkostade, ikoniska byggnader som ska skapa uppmärksamhet eller genom ständiga, kortsiktiga kulturella event, båda metoder kan vara mycket ekonomiskt kostsamt och är ingen garanti för tillväxt. Richards (2000) menar även att kommunpolitikerna i nominerade kulturstäder måste vara aktsamma för vad han kallar ”festivalisering” vilket kan hota den kulturella hållbarheten som följd av kommersialisering av vardagen. Det innebär att de lokala aktörerna känner sig underprioriterade som följd av de styrandes strävan att skapa attraktivitet under kulturåret. Att använda kultur som utvecklingsstrategi, speciellt inom kontexten som kulturhuvudstad, är därför ett balansjobb för styrande kommunpolitiker att dels prioritera de lokala aktörerna, dels att skapa attraktivitet samt implementera de kortsiktiga effekterna i den långsiktiga utvecklingsstrategin (Richards 2000).

2.7. Samverkan

Samverkan anses vara en förutsättning för att projekt i stadsutvecklingskontext ska vara framgångsrika. Samverkan sker ofta i projektform eftersom denna organisationsform utgår från ett problem som kräver lösningar utanför den ordinarie organisationsstrukturen. Det kan exempelvis handla om att den ordinära verksamheten inte har resurser (kapital, erfarenhet, personalstyrka) som krävs för att utföra projektet.

Eriksson et al. (2011) pratar om samverkan i stadsutvecklingssyfte. De menar att samverkan har många olika namn i en urban kontext; partnerskap, nätverk, strategisk allians eller konsortium. Organisatoriskt handlar samverkan i urbant kontext om styrningen mellan sammankopplade och samtidigt självstyrande organisationer. Med samverkan uppstår därför särskilda styrproblem och samordningskrav (Eriksson et al. 2011). Problematiken uppstår då samverkan innebär att involvera olika organisationer som har olika styr- och regelsystem. Lösningen är att involverade aktörer måste ta hänsyn till att det är olika organisationsformer, både formella och informella, i genomförandet.

Tvärsektoriell samverkan i offentliga projekt är menat att vara ett svar på det förändrande samhällsstyret med governance. Idén är att tvärsektoriell samverkan i stadsutvecklingsprojekt ska kombinera fördelarna inom den

privata- och ideella sektorn – innovation, kapitaltillgångar, kunskap och entreprenörsandan – med socialt ansvar, miljömedvetenhet och den lokala kunskapen som den offentliga sektorn har. Syftet är att finna nya tillvägagångssätt och metoder för att lösa urbana problem (Koppenjan & Enserik 2009).

Sävenstrand och Ehneström (2013) lyfter fram en generell definition där samverkan är:

- *”Medvetna målinriktade handlingar som utförs tillsammans med andra i en klart avgränsad grupp avseende ett definierat problem och syfte.”* (Sävenstrand & Ehneström 2013. S 17).

Denna definition beskriver samverkan som en gemensam handling utförda av en specifik grupp människor. Gemensamma mål sätts upp inom ett identifierat problemområde och för att uppfylla målen krävs det gemensamt ansvar. Det gemensamma ansvaret och handlingar gör att samverkan är medvetet och inte slumpmässigt. En annan definition Sävenstrand & Ehneström lyfter fram är:

- *”Någon eller några tillför sina specifika resurser, kompetens och/eller kunskaper till en uppgift som man gemensamt har att utföra.”* (Sävenstrand & Ehneström 2013. S 18).

Denna definition lyfter fram samverkan som en process där kompetenser anses vara en viktig process för samverkan. Bägge definitionerna beskriver samverkan generellt men poängen är att samverkan, oavsett hur den organiseras eller integreras, inkluderas i definitionerna.

2.8 Stadsutveckling, hållbarhet och dess hinder

Globaliseringen och den höga rörligheten innebär att urbaniseringen har ökat, den ökade urbaniseringsgraden innebär att frågor rörande stadsutveckling även fokuserar på hållbarhet. Framförallt är hållbarhet förknippat med miljö och klimatfrågor men hållbar stadsutveckling handlar även om att se till städernas invånare där ökad social sammanhållning och ökad livskvalitet är grundförutsättningar för att städer ska kunna bli hållbara. (SOU M 2011:01/2012/66).

Enligt delegationen för hållbara städer är det 15 hinder som måste övervinnas för att hållbar stadsutveckling ska vara realiserbart. Det är framförallt 4 av dessa punkter som är av relevans för denna studie.

1. *Värden kopplade till människors livskvalitet och städers attraktionskraft ges inte tillräcklig tyngd:* Utvecklingsstrategier kräver att människors livskvaliteter ökar vilket samtidigt ökar städer attraktivitet. Urban utvecklingsstrategi kräver att både hårda värden (arkitektonisk kvalitet/stadsmiljö kvalitet) ökar samtidigt som de mjuka värdena (kultur, kreativitet) ökar (SOU M 2011:01/2012/66).
2. *Stuprörstänkande försvårar helhetslösningar:* Att förvekliga en sammanhållen och mångfunktionell stad kräver helhetssyn, samverkan och ett organisatoriskt systemtänkande vilket är raka motsatsen till stuprörstänkande. Sektorspecialisering- och indelning är den vanligaste organisatoriska principen såväl för privata och offentliga sektorn. Problemet är att ett snävt sektorstänkande försvårar samarbete mellan aktörer att lösa helhetslösningar. Lösningen är att utveckla tvärsektoriella samverkansprocesser och genom att utse "gränsöverskridare" vilka är personer/arbetsgrupper som kan förmedla kunskap och förståelse mellan de olika sektorerna.
3. *Bristande samordning inom och mellan olika nivåer:* Bristande samordning är ett resultat av sektorers stuprörstänkande. Ansvar för att åstadkomma en hållbar stadsutveckling är delat mellan stat, kommun, företag och individer.
4. *Bristande kapacitet och kompetens att utöva ledarskap för komplexa och tvärsektoriella processer:* Urbana utvecklingsstrategier är inget projekt med tydlig start och avslut, det är en process som sker kontinuerligt. Politiskt visionsarbete och ledarskap är viktigt för att leda denna process i rätt riktning. Visionärt ledarskap kräver förmåga att bl.a. samverka med legitima intressen för att ta fram strategier. En viktig del i ledarskapet är delaktighet och trovärdighet så att olika aktörer kan vara med och ta viktiga beslut. Delaktigheten ökar om trovärdigheten är hög eftersom aktörer inte vill samarbeta om det finns risk att spelreglerna förändras.

3. METOD

3.1. Forskningsmetod

Denna uppsats har en kvalitativ ansats. Forskningsmetoden används eftersom mitt syfte och frågeställningar är att undersöka hur kommunen och olika kulturaktörer arbetar med kultur som utvecklingsstrategi. Enligt (Bryman 2011) är intervjuer lämpliga när forskarens ämnen inhämta information baserat på specifika personer uppfattningar och synsätt. Användningen av intervju som metod kan stärkas genom att syftet med studien är att få ingående information och förståelse för hur olika aktörer arbetar med kultur i Umeå. Eftersom uppsatsen ska undersöka ett specifikt fall blir det därför naturligt att genomföra en fallstudie. Denscombe (2016) menar att en fallstudie studerar ett särskilt fall i syfte att redovisa ingående händelser och förhållande. Genom en fallstudie är det möjligt att få djupare förståelse för ett specifikt fall (kulturhuvudstadsåret) inom en specifik kontext (Umeå). En fallstudie ämnar förklara *vad* som händer och *varför* det händer (Denscombe 2016). Fallstudier är vanligast förekommande inom samhällsvetenskap (Yin 2007). Fördelen med fallstudie är att forskaren kan använda flera typer av data och kombinera forskningsmetoder. Fallstudier ämnar förklara djupare företeelser och tillåter olika metoder beroende på omständigheterna, därför är fallstudier inte en forskningsmetodik i sig (Denscombe 2016). En fallstudie är därför lämpligast att använda när forskaren vill ha ett holistiskt perspektiv och gå på djupet i en situation. Bryman (2011) menar att om man studerar ett eller några få fall är det svårt att generalisera resultatet på andra fall. Samtidigt menar Bryman (2011) att generaliserbarheten inte har så stor betydelse om teorierna som testas på fallet går att tillämpa på andra fall. Yin (2007) menar att med ett väldefinierat fall är det enklare att hitta relevant information och därmed begränsa analysområdet till fallet.

3.2. Urval

Utöver den inhämtade litteraturen är studien baserad på semistrukturerade intervjuer med sex personer som representerar Umeå kommun, museum, företag och en lokal kulturförening. Det var viktigt att respondenterna har varit delaktiga i kulturhuvudstadsåret och att deras verksamheter jobbar genom eller med kultur. Dessa två kriterier måste uppfyllas för att respondenterna svar skulle kunna besvara mitt syfte och mina frågeställningar. För att besvara syftet var det relevant att intervju

kommunen då dem kan besvara mina frågeställningar inom ramen för stadsutveckling och hur dem ser på effekter av kulturstrategi och kulturhuvudstadsåret. De aktiva respondenterna besvarar frågeställningarna inom kontexten för deras verksamhet och hur kommunala utvecklingsstrategier påverkar dem.

Valet av respondenter skedde i samråd med min handledare där vi tillsammans har identifierat relevanta kommunala tjänstemän och lokala kulturaktörer. För att säkerställa respondenternas relevans för studien har jag använd vad Bryman (2011) kallar ett målinriktat urval. Det är en samplingsteknik där forskaren fokuserar urvalet på utvalda expertrespondenter som ska besvara forskningsfrågorna. Genom denna teknik säkerställer forskaren att respondenternas svar är av relevans för studien. Kommunen representeras av två tjänstemän, en utvecklingsstrateg och den andra är chef för kulturenheten och han var även involverad i projektgruppen Umeå2014. Tillsammans har de god erfarenhet om både kulturstrategiska frågor och kulturhuvudstadssatsningen. De övriga fyra representerar olika aktörer som är verksamma inom kulturinriktad arbete och samtliga verksamheter har varit delaktiga i kulturhuvudstadsåret.

Tabell 1: Respondent beskrivning

Respondent	Titel
Anki Berg	Informatör/strateg Västerbotten museum
Per Edlund	Vice VD Norrlands Opera
Albert Edman	Utvecklingsstrateg Umeå Kommun
Fredrik Lindegren	Kulturchef Umeå Kommun
Emma Swanström	Ordförande Verket
Anna Wikholm Kjällberg	VD Visit Umeå

Tabell 1 är en respondent beskrivning och redovisar för respondenternas yrkestitel och arbetsroll i Umeå. Arbetserfarenheten varierar mellan 2-15

år vilket innebär att de har olika erfarenhet. Arbetsrollerna är också varierande vilket sammantaget innebär att erfarenhet och arbetsroll kommer reflektera hur de jobbar med kultur och hur de ser på det.

3.3. Empiriinsamling

Stöd från teorier och tidigare forskning har inhämtats via Umeå universitetsdatabaser och relevant litteratur. Utöver de internetbaserade källorna har statliga utredningar varit användbara då de anger riktlinjer för stadsutveckling och kulturens betydelse för utvecklingsstrategier.

Insamlingen av empiriskt material för resultatet har skett genom sex personliga semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna är uppdelade i två teman; Det första temat, kulturstrategi, fokuserar på hur respondenterna identifierar och jobbar med kultur inom kontexten för deras arbetsplats. Det andra temat, kulturhuvudstadsåret, fokuserar på respondenternas arbete och åsikter kring samverkan, förhoppningar och kulturhuvudstadsårets betydelse för deras verksamheter.

Enligt Bryman (2011) bör intervjuaren dela upp frågorna i inledande, mellanliggande och avslutande frågor. Inledningsvis började intervjuerna med att jag presenterade mig själv och sedan fick respondenten berätta om sina uppdrag. Mellanliggande frågor är datainhämtade frågor; här diskuterade vi frågor rörande kulturstrategi, dels hur dem jobbar med kulturstrategi samt deras åsikter kring kultur som utvecklingsstrategi och sedan kulturhuvudstadsåret och hur det har påverkat deras kulturella verksamheter. Avslutande frågor är ett sista tillfälle för respondenten att tillägga något som kan vara relevant, samtliga respondenter fick möjlighet att tillägga information om denne ansåg att något saknades. Innan intervjuerna började frågade jag om deras namn fick förekomma i uppsatsen och intervjuerna spelades in med samtycke av respondenterna. Intervjuerna varade mellan 25-55 minuter och platserna för intervjuerna fick respondenterna bestämma varav fyra intervjuer genomfördes på respektive arbetsplats och två intervjuer genomfördes på olika kaféer.

Intervjuerna var semistrukturerade vilket innebär att det är färdigformulerade frågor som besvaras. Intervjuaren är flexibel i ordningsföljden och respondenten ges utrymme att utveckla sina idéer och talar utförligt om frågornas ämne (Denscombe 2016).

Inför varje intervju har en intervjuguide utformats, den föreskrivna intervjuguiden säkerställer pålitligheten i intervju då endast frågor rörande studiens syfte aktualiseras. Enligt Denscombe (2016) är det möjligt att med semistrukturerade intervjuer ändra frågor under studiens gång. Det har därmed varit möjligt att ändra frågorna baserat på informationen som inhämtats i tidigare intervjuer. Det gjorde det möjligt att ta avsteg från intervjuguiden och formulera nya frågor för att få mer information från respondenterna.

3.4. Bearbetning av empiri och metoddiskussion

3.4.1 Tematisk analys

Den insamlade empirin från intervjuerna har sammanställs genom en tematisk analys. En tematisk analys är en öppen metod som kräver att forskaren ska vara lyhörd för återkommande ord och meningar (Bryman 2011). Vid sökandet efter teman ska forskaren vara lyhörd för repetitioner, lokala uttryck, metaforer, likheter och skillnader. Genom att läsa igenom transkriberingarna flera gånger har ord och meningar relevanta för studiens syfte markerats. Dessa fick sedan särskilda koder baserat på deras kontext. Utifrån kontexten var det möjligt att skapa teman som är baserade på svaren från respondenterna. De teman som identifierats, *kultur och samverkan*, *kulturens effekter och konsekvenser* och *kulturhuvudstadsåret*, ligger till grund för de rubriceringar som presenteras i resultatet. Tillämpningen av tematisk analys säkerställer att den insamlade empirin tillvaratas då teman endast kan identifieras genom repetition av transkriberingar (Bryman 2011).

Mitt val av metod grundar sig i min frågeställning och syftet med studien. Valet att basera empirin på en tematisk analys grundar sig i att det är en öppen metod som utgår från återupprepningar och tematiseringar. Problematiken med tematisk analys är just att det är en öppen metod, och att resultat påverkas av mig som forskare. Eftersom tematisk analys är en kvalitativ metod innebär det att resultatet kommer att påverkas av mina subjektiva uppfattningar. Eftersom empiri framförallt är baserat på intervjuer och teman identifierade från dessa, smalnar det kraftigt av analysen bredd. Redan i ett tidigt skede i studien blev det tydligt att andra tänkbara slutsatser slopas som följd av de teman som identifieras.

Bryman (2011) lyfter fram problematiken att kvalitativt forskningsresultat i hög grad påverkas av forskarens preferenser och åsikter. Även Denscombe (2016) menar att rådata kan feltolkas av forskaren och därför kan det presenterade resultatet skilja sig från det inhämtade data. Jag är medveten om att mina värderingar och åsikter kan ha påverkat resultat. För att minska min självreflektion i studien har jag lyssnat igenom transkriberingarna flera gånger där rådata ställts emot syfte och frågeställningar för att minska risken för feltolkning. Jag var även medveten om att jag som forskare kommer in i respondenternas vardag med en akademisk världsbild som kan särskilja sig från deras (Denscombe 2016) vilket kan påverka resultatet. Respondenten kan ha försökt besvara frågorna på ett sätt som hen anser att jag vill ha dem besvarade. För att undvika detta har jag innan varje intervju kortfattat berättat syftet med studien men inte vad jag slutgiltigt hoppas uppnå med resultatet.

3.4.2. Källkritik

Resultatet för denna studie är baserat på empiri från tjänstemän, företag och föreningar som jobbar med eller genom kultur. Troligtvis är det i respondenternas intresse att tala positivt om kultur och kulturdriven tillväxt utifrån deras arbetsroller. Eftersom respondenterna har olika arbetsroller kommer deras synsätt att skilja sig sinsemellan men samtliga framhåller kultur som någonting avgörande. Mitt resultat skulle ha presenterats annorlunda om mina respondenter arbetade inom andra sektorer och förmodligen skulle dessa respondenter presentera andra medel och metoder för utveckling. Det hade varit intressant att intervjua personer inom andra sektorer men med mitt syfte i åtanke valde jag att intervjua de sex respondenter som är presenterade i detta arbete.

4. BAKGRUND

4.1. Samhällsaktörer

Eftersom arbetet bland annat belyser betydelsen av samverkan redovisas här vilka samhällssektorer som finns i Sverige. Generellt beskrivs samhällssektorerna in i offentliga-, privata och ideella sektorn.

4.1.1. Offentliga sektorn

Den offentliga sektorn, även kallad gemensamma sektorn, finansieras av skattemedel och ansvarar för samhällsfunktioner, sjukvård, kultur, samhällsutveckling etcetera, på nationell, regional och lokalnivå. Den offentliga sektorn refererar till staten, kommunerna och landstingen (Ekonomifakta 2015). Antalet sysselsatta inom den offentliga sektorn (även offentliga ägda företag och affärsverk) var år 2015 1,34 miljoner personer i Sverige.

4.1.2. Privata sektorn

Den privata sektorn representeras av de företag och privatpersoner som inte är anställda av staten, landstingen eller kommunerna (Ekonomifakta 2015). År 2015 var det cirka 3,3 miljoner människor verksamma inom den privata sektorn, nästan dubbel så mycket som den offentliga, vilket gör privata sektorn till den största sektorn i Sverige.

4.1.3. Ideella sektorn

Ideella sektorn kallas även för civil samhället är avskild från staten och marknaden. Den ideella sektorn består av organisationer, föreningar, stiftelser, trossamfund, nätverk och andra aktörer (SCB 2014). Vad alla dessa har gemensamt är att de icke är vinstdrivande utan verkar för andra intressen. 2012 fanns det 220 000 registrerade icke vinstdrivande organisationer i Sverige med 71 000 heltidsanställda och drygt 1,8 miljoner ideellt arbetande personer. Framförallt bland kulturorienterade verksamheter är ideellt arbetande personer representerade.

4.2. Umeå

Umeå kommun ligger i Västerbottens län och har 120 777 invånare (NE 2016) vilket gör Umeå till Norrlands största tätort. Sedan år 2000 har invånarantalet ökat med cirka 15 000 personer och kan förklaras genom universitets och näringslivets tillväxt. Näringslivet domineras av administration, service och utbildning. 79 procent av kommunens jobb finns i den privata och offentliga sektorn.

Umeå är känt för sina kreativa ådra och jobbar hårt för verkliga bilden av Umeå som en progressiv stad (Umeå kommun). Redan från 1970-talet har kommunen satsat inom kultur och satsningarna har gett resultat. År 2014 var Umeå kulturhuvudstad i Europa. År 2014 satsade Umeå kommun 301 916 000 kr på kultur, utslaget på antalet invånare i Umeå är det 2524 kr per person vilket är mest per capita i hela Sverige (Svt 2016).

Figur 1: Umeås geografiska placering i Sverige (Mitte)

4.3. Umeås utvecklingsstrategier

I Umeå finns det två strategiska utvecklingsmetoder. Det är dels översiktsplanen som är bestående av sex utvecklingsstrategier och dessa anger parametrarna för stadens fysiska utveckling. Översiktsplanen beskriver förutsättningarna för detaljplaner och byggloven. Framförallt handlar de sex strategierna om förtätning av staden och de är framtagna från ett internationellt åtagande om hållbar stadsutveckling. Kultur är ett övergripande mål och genomsyrar översiktsplanen. Den andra utvecklingsmetoden är framtagen av kommunfullmäktige, vilket är en ändring som trädde i kraft år 2016. Kommunfullmäktige anger i budgeten varje år 7 mål som ska genomsyra den kommunala utvecklingsstrategin där kultur även är ett eget mål. Det kulturella övergripande utvecklingsmålet i den kommunala budgeten anger: *"Vi ska förstärka vår ställning som internationell kulturstad och verka för kultur som investering och inspiration för ett hållbart samhälle, tillväxt och global utveckling"*. Utvecklingsmålet angivet i budgeten bryts ned till konkreta handlingar via de olika nämnderna inom kommunen (Edman 2016)

4.4. Kulturhuvudstadsåret

Kulturhuvudstadsåret 2014 var en gemensam insats av den ideella, privata och offentliga sektorn i Umeå. Kulturhuvudstadsåret kom även att kallas Umeå2014 har varit ett skyltfönster mot Europa. För att bli kulturhuvudstadsår är det ett antal kriterier som måste uppfyllas vilka är att staden måste ha ett levande och rikt kulturliv och ha något att erbjuda övriga Europa. Syftet är att (1) öka det kulturella utbytet i Europa, (2) att visa upp och väcka intresse för den kulturella rikedom som finns i EU, (3) att bidra till Europas medborgare får ökad kunskap om varandra (Umeå2014). För att bli kulturhuvudstad måste man ansöka, värdländerna är redan förutbestämda och städer i det aktuella landet kan ansöka om att bli kulturhuvudstad. Den slutgiltiga staden väljs av en internationell expertjury efter ett antal nationella tävlingar.

Lindegren, kulturchef vid Umeå kommun, berättar att Kulturhuvudstadsåret var ett projekt som ägdes av Umeå kommun tillsammans med många intressenter. Det var 7 lokala företagspartner som bidrog genom olika medel till Umeå2014, utöver dessa var det även samarbeten med diverse statliga myndigheter. Kulturhuvudstadsåret möjliggjorde snabbare utveckling av Umeå och det haft en betydelse för tillväxtstrategin. Satsningen har inte

bara bidragit till ökat kulturutbud, det har också stärkt den långsiktiga kulturella utveckling vilket möjliggör fler kulturföreningar och kulturevenemang. Lindegren menar att som följd av kulturhuvudstadsåret har Umeå blivit ett uppmärksammat besöksmål nationellt och internationellt vilket även har skapat nya jobb och företagsetableringar.

Umeå mål med kulturhuvudstadsåret uppdelat i fem punkter.

- **Stärka människor**
Umeås invånare ska känna stolthet och själv.
- **Stärka staden**
Umeå ska stärkas som stad och kulturen ska genomsyra alla plan.
- **Stärka kulturen**
Medskapande och samarbete ska stärka Umeå som kulturstad, även efter år 2014.
- **Stärka norra regionen**
Umeå som kulturhuvudstad ska stärka samarbetet med övriga städer i norra Sverige.
- **Stärka det europeiska samarbetet**
Genom samarbeten med andra aktörer.

För att nå målen har det används två huvudstrategier – ”Open Source” och ”Skapa möten”. Strategierna är byggda på det redan rika kulturliv som existerade. Open Source förklaras som en involverande metod där den allmänna befolknings delaktighet är avgörande för att skapa nya idéer och kulturella uttryck. Företag, föreningar och privatpersoner fick lämna förslag och komma med idéer på innehåll till kulturhuvudstadsåret. Kommunen skulle inte bestämma utformningen av och innehållet i kulturhuvudstadsåret utan det skulle vara en gemensam insats. Syftet var att skapa varaktigt deltagande i kulturutveckling och göra kulturen närvarande i människors liv. Open Source var strävan efter att göra kultur till en drivkraft för långsiktig hållbar samhällsutveckling. Syftet med ”skapa möten” var att bygga broar mellan människor och kultur och öppna Europa för Umeå. Syftet var att bygga nätverk för framtiden (Umeå2014).

5. RESULTAT

5.1. Kultur och samverkan

5.1.1. Kultur för utveckling

Samtliga respondenter är överens om att kultur är livsnerven i Umeås utveckling. Kultur är vad som ger en stad dess identitet och skapar mening för människor. Utan kultur skulle Umeå inte vara den stad som den är idag.

Utifrån det kommunala stadsutvecklingsperspektivet ska kultur genomgå alla planeringsfrågor och kultur ska ständigt vara i beaktande vid utveckling. Enligt de kommunala respondenterna är kulturyttringar och kulturens betydelse i stadens utveckling genomgående, som ett bevis är Umeå den stad som satsar mest på kultur per capita i Sverige. Många av Umeås förutsättningar har varit kulturpolitiska och Lindegren betonar även universitetets betydelse, han menar att universitet har bidragit mycket till utvecklingen av Umeå, inte bara som följd av dess etablering utan även hur universitet arbetar. Det är ett agiterande universitet och bidrar till att skapa opinion i staden. Kulturens betydelse för stadens utveckling är tydlig men kulturens betydelse är inte alltid självklar. Lindegren menar att kulturnämnden jobbar ihärdigt för att kulturen ska få högre prioritering i kommunstyrelsen. Som exempel menar han att det senaste biblioteket byggdes år 1990 och sedan dess har staden vuxit med över 30 000 personer.

- *"Det är lätt att kultur glöms bort. I planeringsfrågor handlar det ofta om andra frågor som är "viktigare". Integrationen av kultur i planeringsfrågor är inte självklart." - Fredrik Lindegren, kulturchef Umeå kommun.*

Trots att kultur inte står högst på dagordningen har det ändå en fundamental betydelse för stadsutvecklingen i Umeå. Som exempel menar Edman att flytten av bildmuseet till konstnärligt campus och etableringen av Väven var delar av utvecklingsstrategin "Staden mellan broarna". Det var en utvecklingsstrategi som skulle skapa en gemensam kultur och evenemangsstråk längs Umeå älv. Utvecklingsstrategin innebar att gamla industriområden och parkeringsplatser blev förvandlade till attraktiva parker och promenadstråk.

- *"Kultur är en spelbricka i stadsutveckling. Utan bildmuseet och väven hade det inte varit staden mellan broarna" – Albert Edman, utvecklingsstrateg Umeå kommun*

5.1.2. Utveckling genom samverkan

Genom intervjuerna blir det tydligt att alla respondenter är överens om att samverkan skapar nya möjligheter för utveckling. Samtliga beskriver i sina intervjuer att de jobbar mer eller mindre genom samverkan men alla nämner kulturhuvudstadsåret som en funktionell samverkansplattform. Den möjliggjorde samverkan som tidigare inte var möjligt eftersom de strävade efter att uppnå gemensamma mål. Den respondent som inte arbetade genom samverkan är Verket och menar att de jobbade lite med övriga respondenter presenterade i denna uppsats. Alla respondenter är överens om att det finns "gott om kreativt kapital" i Umeå och att gemensamma mål och riktlinjer skulle stärka den kulturella utvecklingen. Det finns önskan och efterfrågan för mer samverkan från respondenterna och men att det är en lång process från önskan till verklighet. Från kommunens sida får kulturaktörer i dagsläget bidra med idéer och ta del av de tillgängliga resurserna.

- *"Ska man sätta igång och skapa en gemensamplan måste det finnas en gemensam värdegrund att utgå ifrån. Kulturhuvudstadsåret gjorde att vi hade en tydlig agenda och ett tydligt mål. Kulturhuvudstadsåret fyllde en funktion som gjorde att det var bra samarbete mellan kommun och olika aktörer, idag är det inte möjligt för vi saknar resurser att göra det" – Fredrik Lindegren, kulturchef Umeå kommun*

Respondenterna är överens om att den samverkan som var med Umeå2014 är saknad eftersom det bidrog till att stärka Umeå som kulturstad. Trots att Umeå2014 är över har det bidragit till olika former av samverkan mellan kulturaktörer i Umeå. Ett resultat är samverkan mellan Norrlandsoperan och Västerbotten museum vilka har etablerat informella mötesplattformar där de diskuterar hur kultur kan främjas i Umeå.

- *"Kommunikatörer för Norrlandsoperan, Västerbotten museum och bildmuseet har startat ett informellt informatörsnätverk. Vi har en gemensam reklamruta i tidningen där vi presenterar aktiviteter*

*och öppettider vid olika museer i Umeå” – Anki Berg, Informa-
tör/strateg Västerbotten museum*

Dessa informella nätverk är har skapats för att täcka det tomrum som kulturhuvudstadsåret lämnade efter sig. Att jobba tillsammans är en önskebild som alla respondenter delar men som begränsas som följd av resursbrist. Det utesluter inte att olika kulturaktörer jobbar med samverkan fast i mindre skala än under kulturhuvudstadsåret. Utöver det presenterade samarbetet med Västerbotten- och bildmuseet jobbar Norrlandsoperan även med små kulturaktörer och föreningar.

- *”Vi bjuder in olika aktörer och säger ’kom med’, vi har ett programblad som ska fyllas. Vi jobbar genom medskapande och samverkan. Vi jobbar proaktivt eftersom våra begränsningar är resurserna.” – Per Edlund, vice VD Norrlandsoperan.*

Det är inget tvivel att samtliga respondenter anser att samverkan bidrar till utveckling som gynnar Umeå men bristen på samverkan grundas i två problem; begränsade resurser och samverkan ska vara grundat genom ett gemensamt mål. Samtliga respondenter vill jobba tillsammans genom projekt men det saknas resurser, både ekonomiskt och personellt, för att det ska vara möjligt. Resursbristen innebär att respondenterna måste prioriteras sin egen verksamhet.

5.1.3. Betydelsen av dialog

Enligt Edman är kultur mer än bara gestaltning och som exempel är utformningen av nya vasaplan i samråd med olika konstnärer, kulturaktörer och medborgare för att säkerställa att alla får vara med och bidra till stadens utveckling. Från den kommunala sidan är kultur ett uttryck för demokrati. Genom medborgligt deltagande ska alla kunna vara med i utvecklingen av Umeå. Kommunen ska inte bestämma vad som är kultur och inte kultur utan det bestäms av alla.

Samtliga respondenter har någon form av dialog med varandra men det framkom via intervjuerna att det bör finnas mer dialog. Framförallt Västerbotten museum och Norrlands Operan vill ha mer och tydligare dialog med kommunen om kulturstrategier. På länsnivå fungerar det bra då regionen bokar in dialogmöten där olika aktörer samlas och diskuterar hur

kultur kan främjas i regionen, det saknas på kommunalnivå. Alla respondenter är överens om att dialog är viktigt för att kultur ska främja Umeå. Genom dialog öppnar det upp för samarbeten och möjligheter som inte är möjligt om de jobbar enskilt.

5.2. Kulturens effekter och konsekvenser

5.2.1. Kultur för alla

Det framgår av alla respondenterna att kultur bidrar till utveckling och de menar att det bara kan ske om alla invånare och besökare kan ta del av eller skapa egna kulturella yttringar. Det handlar om att kultur skapas genom och mellan människor och om kultur ska bidra till utveckling måste det vara tillgängligt. Tillgänglighet, utifrån respondenterna, innebär att folk enkelt kan ta del av och bidra till det kulturella utbudet.

Både Norrlandsoperan och Västerbottenmuseum jobbar proaktivt för att ge kultur till folket. Västerbottenmuseum har nyligen startat ett pop-up event i form av en fotoutställning som varade under två veckor i samarbete med MVG-gallerian. Detta initiativ har lockat cirka 3000 besökare och är ett sätt att ge kultur till folket. Även Norrlandsoperan jobbar proaktivt för att göra kultur tillgängligt. De använder "bussning" vilket innebär vid större föreställningar i Operan erbjuds det bussar som kan hämta besökare som bor utanför kommunen.

För att göra kultur tillgängligt är det viktigt att barn, unga och vuxna introduceras till kultur. Samtliga respondenter anser att det finns ett brett kulturutbud i Umeå men det går att förbättra. Lindegren anser att kommunen satsar för lite för att engagera unga i kultur. Det finns goda möjligheter att engagera barn i olika idrottsföreningar och det är ofta för att skapa ett sammanhang där barn kan umgås. Kultur har samma egenskap men den skapar även utrymme för kreativt tänkande där man kan anordna föreställningar tillsammans. Lindegren menar att många föräldrar identifierar sig i sportliga sammanhang men inte i kulturella sammanhang. Konsekvensen blir att det kan uppstå segregering där endast kulturutövare vågar engagera sina barn i kulturella sammanhang. Då menar han att kultur blir det en klassfråga och tillgängligheten kan minska.

- *"[...] för att inte hamna i en situation där vissa grupper kan nyttja 80 % av kulturmedel från kommunen medan en del inte får ta del*

av samma bidrag. Annars riskerar vi att bli en kulturstad som bara är tillgänglig för aktiva kulturpersoner.” – Fredrik Lindegren, kulturchef Umeå kommun

För att inte göra kultur till en klassfråga jobbar kommunen med att kultur ska vara öppen för alla olika former av kulturella yttringar. För att kultur ska vara öppet och tillgängligt är kommunikation viktigt och Lindegren menar att de jobbar aktivt för människor ska ta del av kultur. Där fyller biblioteken en viktig funktion eftersom de fungerar som kultur och kommunikationsnoder. Lindegren menar att det handlar om mer än att bara visa vilka aktiviteter som sker utan även hur man kan ta del eller skapa egna aktiviteter. För att göra kultur tillgängligare har kommunens kulturavdelning en föreningsbyrå med uppdraget att informera och lära föreningar och privatpersoner hur de kan ansöka om bidrag till sina kulturverksamheter. Kultur fyller även en annan viktig funktion enligt Edlund - den öppnar upp för integration. Han menar att många nyanlända kan skapa gemenskap och få ett sammanhang genom kulturella yttringar:

”Det skapar mening för människor, vem de än må vara. Kultur är något att samlas kring.” – Per Edlund, vice VD Norrlandsoperan

5.2.2. Olika syn på kultur

Alla respondenter är överens om att Umeås fria kulturliv, starka gräsrotsengagemang och progressiva arbetsmetoder är faktorer som har bidragit till utvecklingen av Umeå. Det framkommer genom intervjuerna att respondenterna har olika syn på och arbetsmetoder med kultur men det sammanfattas till två punkter; (1) kommersiellt för tillväxt och (2) som identitetsskapande. Alla respondenter jobbar med kultur genom båda punkterna men omfattningen varierar mellan respondenterna. De respondenter som har fokus på den första punkten tycker att kultur ska vara ett verktyg med vilket man skapar attraktion. De respondenter som har fokus den andra punkten symboliserar kultur upplevelser, gemenskap och ett sätt att berika vardagen. Framförallt uttrycker Swanström ett missnöje över att kultur har blivit ett ändamål för tillväxt genom kommersialisering.

- *”Någonstans tenderar kommunen att lyfta upp det som finns framför näsan. Det måste finnas mycket tydligare strategier med vad*

Umeå vill med kulturen för att komma bort från att kultur styrs av godtycklighet.” – Emma Swanström, ordförande Verket

Swanström menar att det är Verket och gräsrotsrörelsernas engagemang som har bidragit till att göra Umeå till den kulturstad den är idag och att det tydligt vad som premieras på vems bekostnad. Hon menar att deras subkulturella yttringar inte bidrar avsevärt med uppmärksamhet och därför är de undanträngda och nedprioriterade framför andra kulturella yttranden som skapar mer uppmärksamhet.

Från respondenterna Berg och Edlund efterfrågas det att bilden av Umeå som kulturstad framhävs mer, speciellt efter att Umeå har varit kulturhuvudstadsår.

- *”Visit Umeå säljer Umeå och är vi del där får vi [Västerbotten Museum] större exponering och vi kan vara med och påverka vad Visit Umeå gör och säljer. Jag är kritisk och tycker att Visit Umeå säljer mycket shopping och lite kultur.” – Anki Berg, informatör/strateg Västerbotten museum*

Anki berg beskriver sitt missnöje över marknadsföringen av Umeå men säger samtidigt att Västerbotten museum nyligen har blivit medlem i Visit Umeå vilket har öppnat en kommunikationskanal där hon och andra kulturverksamheter får utrymme för dialog. Medlemskapet är givande och en plats där röster blir hörda. Samtidigt betonar Anna Wikholm Kjällberg, VD Visit Umeå, att deras verksamhet har ett annat ändamål och att det därför kan uppstå meningsskillnader.

- *”Vi gör egna verksamhetsplaner men vi gör det med input av [kultur] näringen. Om ett museum anser att vi inte lyfter dem får jag ta till mig det och säga att det gör vi men vi gör det på en annan marknad. Vår marknadsföring sker inte i Umeå, vårt mål är att öka turistintäkterna och det gör vi genom att locka turister, därför sker marknadsföringen utanför kommunen gränser” – Anna Wikholm Kjällberg, VD Visit Umeå*

De kommunala respondenterna menar att Umeå är en bra kulturstad men att mer kan göras. Enligt de kommunala respondenterna finns det en politisk ambition att staden ska växa och kultur måste få en bärande roll i dessa ambitioner. Kultur har god genomslagskraft och förmåga att ge

energi till andra saker men kulturens betydelse är inte självklar i de politiska ambitionerna. Samtidigt som de kommunala respondenterna vill att kultur ska få högre prioritering värnar de samtidigt om det fira kulturlivet.

” [...]vi måste hela tiden lyfta fram kulturens betydelse. Vi har konstnärliga gestaltningar på många platser men vi saknar kulturella mötesplatser som inte är kommersiella. Det tycker jag är viktigt och det slår vi vakt om.” – Fredrik Lindegren, kulturchef Umeå kommun

5.3. Kulturhuvudstadsåret

Kulturhuvudstadsåret har bidragit till mycket, menar Lindegren, och lyfter fram att kommunstyrelsen syn på kultur har förändrats. Kultur finns angivet i kommunens strategidokument och både Kommunstyrelsen och kommunfullmäktige pratar mer om kultur. Från ett planeringsperspektiv har kulturhuvudstadsåret bidragit med viktiga lärdomar. Edman menar inom kommunen har blivit bättre på att implementera projektresultat i ordinarie verksamhet. Kulturhuvudstadsåret var omskakade för alla aktörer i staden eftersom det var så omfattande men man har lärt sig hur projekt i kommunstorlek kan anordnas och genomföras. Edman menar att programåret har bidragit med kunskap som är viktigt inför framtida satsningar, exempelvis ansöker Umeå om att bli miljöhuvudstad 2018. Samtidigt menar han att det är svårt att få bestående effekter från stora satsningar men ett konkret exempel är Visit Umeå skapades inför kulturhuvudstadsåret. Båda kommunala respondenter menar att kulturhuvudstadsåret inte har varit oproblematiskt. Det har varit politisk oenighet i utförandet av kulturhuvudstadsåret vilket skapade politiska slitningar. Slitningar grundas delvis i att programåret var källan till mycket debatt i Umeå. Året innan kulturhuvudstadsåret godkändes en ny översiktsplan vilket tillät högre byggnader i Umeå vilket förändrade den fysiska bilden av Umeå. Översiktsplanen sammanföll samtidigt som kulturhuvudstadsåret och somliga ansåg att det blev ett tillfälle att exponera den nya centrumbilden av ”det nya Umeå”. De förändringar som skedde var som följd av den nya översiktsplanen men kulturaktörer och medborgare tolkade förändringarna som följd av kulturhuvudstadsåret. Kommunen och politiker förknippades med ”överheten”, kulturhuvudstadsåret blev symbolen för det förändrade Umeå.

- *”Kulturhuvudstadsåret var som en spotlight, allt som skedde under året hamnade i rampljuset. Det var en spotlight som rymde allt,*

positivt och negativt.” – Fredrik Lindegren, kulturchef Umeå kommun

Trots att kulturhuvudstadsåret var källan till mycket debatt har det onekligen uppmärksammat kulturens betydelse för utveckling. Stadsprojekt har gått snabbare som följd av kulturhuvudstadsåret, bl.a. staden mellan broarna (Edman 2016). Västerbotten museum och Norrlandsoperan hade båda rekordår i antal besökare under 2014. Visit Umeå hade rekord i turistantal och Verket menar att kulturhuvudstadsåret har bidragit till att skapa allmännyttiga debatter.

- *”Kultursyn och ideologi har lyfts upp på dagordningen. Kulturhuvudstadsåret har haft en folkbildande effekt. Sen år 2014 har allting blivit mer nyanserat.” – Emma Swanström, ordförande Verket*

Det finns ett gemensamt ämne som alla respondenter refererar till med programåret och det var den administration som skapades inför kulturhuvudstadsåret. Samtliga respondenter är överens om att Umeå2014 var en gemensam värdegrunds och samverkans plattform. Den skapade ett gemensamt mål som alla jobbade efter och administrationen tog tillvara på idéer och förslag. Respondenterna är överens om att den samordning som var under kulturhuvudstadsåret saknas i dagsläget.

- *”Nu är vi var och en. Tar vi inga egna initiativ händer ingenting. Vi är mitt uppe i vår egen verksamhet, vi skapar kulturaktiviteter hela tiden men vi saknar resurser att sälja kulturen. Vi saknar samordning.” – Anki Berg, informatör/strateg Västerbotten museum*

Både Anki Berg och Per Edlund tycker att det finns en kulturell samordning och strategi på länsnivå men att det saknas på den kommunala nivån. Detta får medhåll från Fredrik Lindegren och menar att gemensamma mål är eftersträvansvärt eftersom det sammankopplar olika aktörer och möjliggör utveckling.

- *”Jag tror att vi på sikt behöver någonting att planera emot. Det kan vara vad som helst, så länge det förenar de olika initiativen, och att vi frigör resurser för att kunna stimulera kulturlivet och det ideella livet i stan för att utveckla oss framåt. Vad det är, är frågan. Det är bra med olika målbilder så länge vi jobbar mot något tillsammans. Upp på bordet med visionerna och då måste många vara*

med. Det bästa med år 2014 var att folk samarbetade.” – Fredrik Lindegren, kulturchef Umeå kommun

6. DISKUSSION

6.1. Kultur som utvecklingsstrategi

Enligt SOU 2009:16 ska kultur vara det kitt som sammankopplar samhället. Det framkommer från resultatet att kultur ska bidra till ökad demokrati och ett öppet samhälle där alla kulturyttringar ska vara välkomna. Fastän kommunen har som mål att det ska genomsyra utvecklingsfrågor framkommer det utifrån mina respondenter att verkligheten ser annorlunda ut. Samtliga respondenter är överens om att kulturhuvudstadsåret har bidragit till att kulturens betydelse har ökat i utvecklingsfrågor och att Umeå har en tydligare kulturell prägel sedan år 2014. Samtidigt menar de kommunala respondenterna att det är en ständig kamp att aktualisera kulturens betydelse för politiken som ofta prioriterar andra utvecklingsfrågor högre. Precis som Landry (2008) menar är utvecklingsfrågor rörande vård, infrastruktur och boende högre prioriterad vilket även är fallet i Umeå. Baserat på de kommunala intervjuerna finns en önskan att kultur ska få högre prioritering i alla utvecklingsfrågor, i denna kontext handlar det inte om tillföra mer resurser till kultur utan snarare att politiker ska våga lyfta fram kultur som en självklar del i Umeås utvecklingsstrategier.

I enlighet med Landry (2008) är kulturprioritering viktigt vid stadsutveckling men utifrån intervjuerna verkar det vara svårt att övertyga politikerna om att kulturens ”mjuka” värden är minst lika viktiga som de ”hårda” värdena bostäder, infrastruktur och symboliska byggnader.

Den politiska ambitionen om tillväxt är tydlig men det verkar råda konsensus att kulturdriven tillväxt har fått sitt lyft under år 2014 och att det numera inte är lika prioriterat. Att kultur inte är lika prioriterad efter kulturhuvudstadsåret kan vara en konsekvens av att det i Umeå inte finns en tydligt utpekad kulturstrategi. Lysegård (2012) menar att det kan vara problematiskt eftersom en effektiv kulturdriven utvecklingsstrategi kräver noggrann planering och tydliga mål. Detta stärks av Swanström som menar att kommunen måste bli tydligare med vad Umeå vill med kultur. Dessutom menar Richards (2000) att kulturhuvudstadsårets effekter är

svåra att implementera utan långsiktiga utvecklingsstrategier. Richards teori kan delvis tillämpas på Umeå eftersom det inte framgår någonstans hur Umeå ska ta tillvara på effekterna av kulturhuvudstadsåret.

Lysegård (2012) skriver att kultur som utvecklingsstrategi framförallt har tre kategorier. Baserat på resultatet anser jag att Umeå arbetar efter kategori ett och två. Kategori ett handlar om att stärka de interna processerna i en stad och ge liv i stadens offentliga sociala liv samt ge invånarna en känsla av samhörighet och gemensam identitet. Kategori två riktas utåt och ska skapa attraktivitet där kultur ska göra staden mer attraktiv för turister, entreprenörer och företag genom att arrangera sociala mötesplatser. Det är tydligt att kommunen jobbar aktivt för att Umeå ska vara en stad där alla kan trivas och staden mellan broarna är ett tydligt exempel på en sådan strategi. Edman lyfter fram att syftet med strategin är att göra staden tillgänglig för alla och den har skapat attraktiva promenader och kulturstråk som berikar invånarnas vardag.

Samtidigt som kommunen strävar efter att stärka de interna processerna jobbar man samtidigt för att staden ska vara attraktiv utåt. I den utvecklingsstrategi som Edman förklarar ser jag likheter med det som Ek & Hultman (2008) menar att ett brett lokalt kulturellt utbud dels skapar delaktighet för lokalbefolkningen, dels skapar det attraktivitet vilket lockar besökare.

Lysegård (2012) menar att Floridas teorier om den kreativa klassen har präglat nordisk stadsutveckling men att dessa teorier är svåra att tillämpa i nordiska städer. Detta påstående stärks av Edman som menar att idén om att attrahera en köpstark och utvecklingsdrivande samhällsklass är godartad men att det är inte realiserbart i Umeå. Det grundas i att Umeå och den nordiska kontexten inte kan tillämpa den migration och arbetsmarknadsrörlighet som eftersträvas i Floridas (2002) teorier. Dessutom är den svenska tillväxtpolitiken annorlunda än de kontext som Florida (2002) anger, Sverige präglas av en regionalpolicy som ska distribuera jämn välfärd och att regioner ska vara tillgängliga för alla samhällsgrupper.

6.2. Effekter av kultur som utvecklingsstrategi

Umeå har ett aktivt kulturliv och de jobbar ständigt för att Umeå ska stå i framkant i utvecklingen. Aronsson et al. (2007) menar att ett progressivt platsperspektiv är eftersträvansvärt eftersom det stimulerar social och

ekonomisk utveckling och det är tydligt att Umeå jobbar efter liknande idéer. Det faktum att kulturhuvudstadsåret var baserat på medskapande är en tydlig markering att man vill tänka utanför ramarna och främjar nytänkande. Alla kulturyttringar var välkomna. Det i sin tur skickar ut signaler att man i Umeå stad jobbar efter andra premisser och att delaktighet är viktigt. Delaktighet ökar även trovärdigheten i platsmarknadsföring eftersom invånare och företag inkluderas (Aronsson et al. 2007) samtidigt som det bidrar till att stärka gemenskapen och den lokala identiteten. Fastän det var en viss skepticism till kulturhuvudstadsåret och att det har genererat kritik har det samtidigt bidragit till utveckling av Umeå, och samtliga respondenter är överens om att bilden av Umeå som en progressiv stad är förstärkt.

De kommunala respondenterna anser att kultur är viktigt för demokrati och tillgänglighet, för dem ska kultur vara klasslöst. Detta tolkas som en åtgärd för att undvika vad Lysegård (2012) kallar för diskursen om den "rätta kultur" vilket innebär att somliga kulturyttringar blir "attraktivare" än andra eftersom de har ett högre attraktionsvärde. Lysegård (2012) menar för att nå tillväxt blir det skäligt att undantränga de kulturyttringar som inte "passar" inte i kontexten för stadens utveckling. Samtliga respondenter slår vakt om att kulturella yttringar ska vara demokratiska och det finns inte "rätt" kultur. Utifrån resultatet framstår det som att svårigheten med kulturdriven tillväxt är att värna om den interna sociala utveckling samtidigt som man vill skapa attraktivitet, då syns vissa kulturella yttringar mer än andra. Det är vedertaget att en konsert på Norrlandsoperan förmodligen lockar större publik än ett amatörmusikband. Denna problematik har skapat en konflikt i Umeå eftersom det finns en etablerad musikerörelse (Verket) i Umeå som delvis känner sig undanträngda som följd av detta. Samtidigt är det musikerörelser som Verket som utgör grunden för kulturstaden Umeå. Därför har uppstått något av en paradox för Umeå kommun, de vill att alla kulturyttringar ska få vara delaktiga men samtidigt ska de genomföra strategier som ska genererar tillväxt. Swanström beskriver ett missnöje att kultur styrs av godtycklighet. Enligt (SOU M 2011:01/2012/66) är det viktigt med politiskt ledarskap och visionsarbete för att skapa tillförlitlighet och förtroende. Det framstår att Verket avstår från djupare samarbete med kommunen för att deras kulturyttringar riskerar att exploateras som följd av otydligt kommunalt visionsarbete.

Kulturhuvudstadsåret var en spotlight som lyste upp både de positiva och de negativa aspekterna. Richards (2000) menar att det kan bli konflikter

om inte politiker är överens om hur kulturhuvudstadsår ska genomföras vilket blev fallet för Umeå. Framförallt verkar konflikten grundas i meningsskillnader om kulturanvändning, det framstår som att det kommersiella ställningstagande framförallt var en politisk ambition och det har skapat en form av "festivalisering" (Richards 2000) där Swanström anser att kommunen har kommersialiserat kultur för att attrahera besökare och skapa tillväxt.

För att undvika framtida konflikter och missnöjen är det viktigt med dialog. Dialog öppnar även upp för samverkan vilket efterfrågas av samtliga respondenter. Sävenstrand & Ehneström (2013) menar att samverkan är en förutsättning för lyckade stadsutvecklingsprojekt. Detta påstående stärks av samtliga respondenter och hänvisar till den samverkan som uppstod i samband med kulturhuvudstadsåret. Eriksson et al (2011) menar att samverkan i urban kontext medför särskilda styrproblem och samordningskrav men utifrån resultatet framkom det att denna problematik uteblev som följd av den administrationsgrupp som skapades inför kulturhuvudstadsåret. Administrationsgruppen fungerade som en "gränsoverskridare" (SOU M 2011:01/2012/66) där alla idéer samlades. Det tomrum som kulturhuvudstadsåret lämnade efter sig är stort då samtliga respondenter har gått tillbaka till ordinära verksamhet och det är idag lite eller ingen samverkan. Den huvudsakliga anledningen till utebliven samverkan är ekonomiska och personella resurser. Detta är ett problem eftersom tvärasektoriell samverkan är en metod för finna nya tillvägagångssätt för urban utveckling (Koppenjan & Enserik 2009). Kanske är det så att avsaknaden av resurser grundas i det faktum att kultur ständigt måste aktualiseras för politiker. Detta motsätter i sådana fall Umeå kommuns budgetering för 2015 som anger att Umeå ska vara en attraktiv och konkurrenskraftig kulturstad. Om samverkan var en av de bästa effekterna från kulturhuvudstadsåret är det rimligt att anta att denna arbetsform borde vara prioriterad även i efterhand. Detta får medhåll från de kommunala respondenterna men menar samtidigt att det måste finnas mål eller projekt som öppnar upp för samverkansmöjligheter.

7. SLUTSATS

Denna kandidatuppsats har påvisat att kultur inom kontexten som utvecklingsstrategi är komplext och det finns många aspekter att ha i beaktande för att kultur ska genomsyra och medverka i en stad utveckling.

Samtidigt är det viktigt att ha i åtanke att kultur och kulturella yttringar är skapande utav och mellan människor och det är inte upp till styrande politiker att bestämma vad för sorts kultur som ska genomsyra utvecklingen. Genom sex semistrukturerade intervjuer har syftet och frågeställningarna till denna uppsats besvarats.

Kulturens påverkan och inflytande för utveckling är genomgående och i Umeå är kultur dokumenterad i översiktsplanen för att säkerställa att dess inkludering i utvecklingsfrågor. Samtliga respondenter anser att kultur som utvecklingsstrategi är bra och att kultur är livsnerven för Umeås utveckling. Det är något som binder invånarna samman och det skapar identitet och gemenskap. Trots att kulturen på papper ska vara inkluderad i planering är detta inte en säkerhet utan kulturens betydelse måste ständigt aktualiseras. Framförallt förespråkar de kommunala respondenterna att kulturens betydelse måste prioriteras högre och den blir ofta nedprioriterad före andra utvecklingsfrågor. För att aktualisera kulturens betydelse är det viktigt med tydliga mål som kan implementeras i långsiktiga strategier. Kulturhuvudstadsåret har bidragit till att belysa kulturens betydelse för utveckling och kulturens betydelse har även blivit belyst i kommunbudgeten. Även om kultur ständigt måste aktualiseras så har den ändå en reell påverkan för Umeås utveckling. Bland annat väven och konstnärligt campus är framtagna i syfte att stärka det kulturella utbudet och Umeå kommun satsar mest av alla kommuner i Sverige på kultur per capita. Baserat på resultatet är det tydligt att kultur har en bärande roll i Umeås utveckling.

Det är viktigt att kultur som utvecklingsstrategi inte endast jobbar mot mål om tillväxt. Det är även en metod för att skapa gemenskap, sammanhållning och berika vardagen för lokala invånare. Bliar kultur endast ett verktyg för tillväxt är risken överhängande att kultur blir en klassfråga om den "rätta" kulturen. Det motsäger syftet med att kultur ska skapa sammanhållning då det istället kommer att skapa missnöje och motsättningar. Det är därför viktigt att värna om det fira kulturlivet och skapa kulturella mötesplatser som inte är kommersiella och som lämnar utrymme för kreativitet. Samtidigt är det viktigt att det finns dialog för att tillsammans stärka kulturen i Umeå. Det talas mycket om samverkan och vilka positiva effekter det har bidragit med men i dagsläget saknas det mål och resurser för att skapa samverkansmöjligheter. Möjligheter för samverkan skapas inte bara av enskilda aktörer utan det är något som måste ske tillsammans med

kommunen. Därmed ligger ansvaret på både enskilda aktörer och kommunen att tillsammans ta fram dessa mål och därmed möjliggöra åsidosättning av resurser för att genomföra målen.

Utifrån resultatet går det att argumentera för att kultur ska vara mer offensivt i Umeå än det är idag eftersom finns det även en framåtanda och kreativt kapital som möjliggör att kultur bidrar till utveckling. Samtliga respondenter anser att Umeå har ett rikt kulturliv och samtliga är av åsikten att kultur måste vara närvarande i utvecklingen av staden. Trots att övergripande utvecklingsstrategier i Umeå beslutas på en kommunalpolitisk nivå verkar det finnas en förståelse att utvecklingsstrategier inte kan genomföras om det inte är en del av folkets kultur.

7.1. Vidare forskning

Genom bearbetning och analys av det empiriska materialet har det framkommit nya frågeställningar som skulle vara intressant att studera vidare.

Det vore intressant att studera hur medborgare kan ta del av och är delaktiga i den kulturstrategiska utvecklingen. Allt eftersom resultatet redovisades anser jag att samtliga respondenter jobbar för att kultur ska vara för alla men vad anser Umeås medborgare? Anser dem själva att de kan vara delaktiga i kulturfrågor och vara med och utveckla, vad anser dem bör utvecklas för att Umeå ska fortsätta växa. Eftersom kultur ska vara ett uttryck för demokrati och gemenskap bör nya studier fokusera på om Umeås medborgare faktiskt tycker detta är sant eller inte.

Om forskaren vill undersöka medborgares åsikter kan en sådan studie rimligtvis genomföras med kön och åldersindelade fokusgrupper. Om man vill veta om medborgare känner sig inkluderade kan samma parametrar användas men i en enkätundersökning och därigenom få ett bredare svarsunderlag.

Vidare har samverkan bekräftats som en effektiv och eftersträvansvärd arbetsmetod. Denna uppsats har diskuterat fördelar och nackdelar med samverkan ytligt och därför vore fördjupade studier intressant i ett försök att utvärdera vilka effekter och konsekvenser som kan uppstå och hur framtida samverkansprojekt kan genomföras för att minska de negativa aspekter och stärka de positiva.

8. KÄLLFÖRTECKNING

Aronsson, Lars., Bjälesjö, Jonas., Johansson, Susanne. 2007. *Kulturell ekonomi. Skapandet av värden, platser och identiteter i upplevelsesamhället*. Polen: Studentlitteratur.

Boverket. 2009. Hållbar Stadsutveckling. Ku2009/1620/KV. Hämtad (2016 -04-10).

Bryman, A. 2011. *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2a uppl.). Malmö: Liber AB

Carlgren, Fredrik. 2015. *Offentliga sektorns utgifter. Ekonomifakta*. <http://www.ekonomifakta.se/Fakta/Offentlig-ekonomi/Offentlig-sektor/Offentliga-sektorns-utgifter/> (Hämtad 2016-04-13)

Denscombe, Martyn. 2016. *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB.

Ek, Richard., Hultman, Johan. 2007. *Plats som produkt: Kommersiellisering och paketering*. Polen: Studentlitteratur.

Eriksson, E., Sandoff, A., Va"rmby, G., Ro"nnborg, P., Jensen, C., Molnar, S. Bergstrand, B-O., Antonsson, A-B., Elias, K., Kildsgaard, I., Bolin, L., & Wolf, C. 2011 Affa"rsdriven hållbar utveckling – Goda exempel och potential. *Mistra Urban Futures Report*. Gothenborg: *Mistra Urban Futures*

Hans Kjetil Lysgård (2012) Creativity, Culture and Urban Strategies: A Fallacy in Cultural Urban Strategies, *European Planning Studies*, 20:8, pp 1281-1300

Hemsida, <http://mittel.se> (hämtad 2016-05-11)

Koppenjan, Joop F.M., Enserink, Bert. 2009. Public–Private Partnerships in Urban Infrastructures: Reconciling Private Sector Participation and Sustainability. *Public Administration Review*, 69:2, pp.284-296

Landry, C. 2008. *The Creative City: A Toolkit for Urban Innovators*. London: Earthscan Ltd.

Nationalencyklopedin, kultur. www.ne.se (hämtad 2016-04-11)

Nationalencyklopedin, Umeå. www.ne.se (hämtad 2016-04-11)

Nykvist, A.C., Rekke, L. 1998. *Kultur för regional utveckling*. Västerås: Svensk information

Mathieson, A., Wall, G. 2006. *Tourism: changes, impacts and opportunities*. New York: Pearson prentice hall

SCB, 2014. http://www.scb.se/Statistik/Publikationer/NV0117_2011I12_BR_X105BR1401.pdf (Hämtad 2016-04-13)

SOU 2009:16. Förnyelseprogram. Betänkande av kulturutredning, Stockholm.

SOU M 2011:01/2012/66. Femton hinder för hållbar stadsutveckling. Delegationen för hållbara städer, Stockholm.

Svt, hemsida. 2016 <http://www.svt.se/kultur/kommunerna-som-satsade-mest-pengar-pa-kultur-i-sverige> (Hämtad 2016-05-10)

Syssner, Josefin. 2012. *Världens bästa plats? Platsmarknadsföring, makt och medborgarskap*. Lund: Nordic Academic Press.

Richards, G. 2015. Developing the Eventful City: Time, space and urban identity. In Mushatat, S. and Al Muhairi, M. (eds) *Planning for Event Cities*. Ajman: Municipality and Planning Dept. of Ajman, pp. 37-46.

Richards, G. 2000. The European Cultural Capital Event: Strategic Weapon in the Cultural Arms Race? *Cultural Policy*, 6:2, pp. 159-181

Yin, R.K. 2011. *Kvalitativ forskning – Från start till mål*. (1a uppl.). Lund: Studentlitteratur

Umeå2014, hemsida. <http://umea2014.se/sv/om-umea2014/mal-och-strategi/> (hämtad 2016-04-14)

Umeå kommun, hemsida. http://www.umea.se/download/18.4abd289214afe982c993608d/1424701406534/Uppdragsplan_2013-2015_reviderad2015_webb.pdf (Hämtad 2016-04-14)

Respondenter

Anki Berg, informatör/strateg Västerbotten museum, 2016-04-26

Per Edlund, Vice VD Norrlands operan, 2016-04-29

Albert Edman, utvecklingsstrateg Umeå kommun, 2016-04-25

Fredrik Lindegren, kulturchef Umeå kommun, 2016-04-28

Emma Swanström, ordförande Verket, 2016-04-29

Anna Wikholm Kjällberg, VD Visit Umeå, 2016-04-27

Bilaga 1

Intervjumall

Anki Berg, Västerbotten Museum

Bakgrundsfrågor

Vilken titel har du?

Berätta om dina arbetsuppgifter?

Hur lång erfarenhet har du?

Kultur och Västerbotten Museum

Vad är kultur för Västerbotten museum?

- Hur viktigt är kultur för att attrahera besökare?

Hur bidrar Västerbotten museum till att stärka Umeå som kulturstad?

Vad anser ni gör Umeås kulturliv unikt?

Vad anser ni är Umeås styrkor och svagheter inom kultur?

Vad anser ni om kultur som utvecklingsstrategi?

- fördelar/ Nackdelar?

Hur inkluderas ni i utvecklingsstrategin?

Samverkar ni med andra kulturaktörer/kommunen i Umeå?

Kulturhuvudstadsåret

Hur var kulturhuvudstadsåret en arena för samverkan?

- Vad var fördelarna/Nackdelarna?

Hur påverkades ni av kulturhuvudstadsåret?

Vilka förhoppningar hade ni på kulturhuvudstadsåret?

- Uppfylldes förhoppningarna?

Avslutande fråga

Bör något tilläggas?

Per Edlund, Norrlandsoperan

Bakgrundsfrågor

Vilken titel har du?

Berätta om dina arbetsuppgifter?

Hur lång erfarenhet har du?

Kultur och Norrlandsoperan

Vad är kultur för Norrlandsoperan?

- Hur viktigt är kultur för att attrahera besökare?

Hur bidrar Norrlandsoperan till att stärka Umeå som kulturstad?

Anser du att dagens kulturella utbud fyller de behov som finns inom kommunen?

Vad anser ni är Umeås kulturella varumärke?

Vad anser ni är Umeås styrkor och svagheter inom kultur?

Vad anser ni om kultur som utvecklingsstrategi?

- Fördelar/nackdelar?

Hur inkluderas ni i utvecklingsstrategin?

Samverkar ni med andra kulturaktörer/kommunen i Umeå?

Kulturhuvudstadsåret

Hur var kulturhuvudstadsåret en arena för samverkan?

- Vad var fördelarna/nackdelarna?

Vilka förhoppningar hade ni på kulturhuvudstadsåret?

- Uppfylldes förhoppningarna?

Hur tror ni Umeå främjas av kulturhuvudstadsåret?

Avslutande fråga

Bör något tilläggas?

Albert Edman, utvecklingsstrateg Umeå kommun

Bakgrundsfrågor

Vilken titel har du?

Berätta om dina arbetsuppgifter?

Hur lång erfarenhet har du?

Umeå Kommun

Vad är Umeås utvecklingsstrategi?

Hur inkluderas kultur i den kommunala utvecklingsstrategin?

Vilken betydelse har kultur för stadsutvecklingen?

- Vad finns för fördelar? Vad finns för nackdelar?

Hur integrerar ni kultur i övriga planeringsfrågor?

Vad anser ni är kommunen styrkor och svagheter inom kultur?

Hur anser ni att Umeås kulturliv unikt?

Hur inkluderas kulturaktörer i utvecklingsstrategin?

- Är det några aktörer som är särskilt viktiga?

Kulturhuvudstadsåret

Hur var kulturhuvudstadsåret en arena för samverkan?

- Vad var fördelarna/Nackdelarna?

Hur påverkades ni av kulturhuvudstadsåret?

Vilka förhoppningar hade ni på kulturhuvudstadsåret?

- Uppfylldes förhoppningarna?

Avslutande fråga

Bör något tilläggas?

Fredrik Lindgren

Bakgrundsfrågor

Vilken titel har du?

Berätta om dina arbetsuppgifter?

Hur lång erfarenhet har du?

Umeå Kommun

Varför är kultur viktigt för Umeå?

Hur inkluderas kultur i den kommunala utvecklingsstrategin?

Vilken betydelse har kultur för utveckling?

- Vad finns det för fördelar/nackdelar?

Hur integreras kultur i övriga planeringsfrågor?

Hur inkluderas kulturaktörer i utvecklingsstrategin?

- Är det några aktörer som är särskilt viktiga?

Samverkar ni med kulturaktörer i Umeå?

Vad anser du är Umeås kulturella varumärke?

- Vad är dess styrkor och svagheter?

Hur bedömer ni vilken sorts kultur som är värd att investera i?

Anser du att dagens kulturella utbud fyller de behov som finns inom kommunen?

Kulturhuvudstadsåret

Hur var kulturhuvudstadsåret en arena för samverkan?

- Vilka var fördelarna/nackdelarna?

Hur påverkades ni av kulturhuvudstadsåret?

Vilka förhoppningar hade ni på kulturhuvudstadsåret?

- Uppfylldes förhoppningarna?

Avslutande fråga

Bör något tilläggas?

Emma Swanström, Verket

Bakgrundsfrågor

Vilken titel har du?

Berätta om dina arbetsuppgifter?

Hur lång erfarenhet har du?

Kultur och Västerbotten Museum

Vad är kultur för Västerbotten museum?

- Hur viktigt är kultur för att attrahera besökare?

Hur bidrar Västerbotten museum till att stärka Umeå som kulturstad?

Vad anser ni gör Umeås kulturliv unikt?

Vad anser ni är Umeås styrkor och svagheter inom kultur?

Vad anser ni om kultur som utvecklingsstrategi?

- Fördelar/ Nackdelar?

Hur inkluderas ni i utvecklingsstrategin?

Samverkar ni med andra kulturaktörer/kommunen i Umeå?

Kulturhuvudstadsåret

Hur var kulturhuvudstadsåret en arena för samverkan?

- Vad var fördelarna/Nackdelarna?

Hur påverkades ni av kulturhuvudstadsåret?

Vilka förhoppningar hade ni på kulturhuvudstadsåret?

- Uppfylldes förhoppningarna?

Avslutande fråga

Bör något tilläggas?

Anna Wikholm Kjällberg, Visit Umeå

Bakgrundsfrågor

Vilken titel har du?

Berätta om dina arbetsuppgifter

Hur lång erfarenhet har du?

Kultur och visit Umeå

Vad är kultur för visit Umeå?

Hur viktig är betydelsen av kultur för att locka turister?

Hur bidrar Visit Umeå till att stärka Umeå som kulturstad?

Vad anser ni gör Umeås kulturliv unikt?

Vad anser ni är Umeås styrkor och svagheter inom kultur?

Vad anser ni om kultur som utvecklingsstrategi?

Fördelar/ Nackdelar?

Hur inkluderas ni i utvecklingsstrategin?

Samverkar ni med andra kulturaktörer/kommunen i Umeå?

Kulturhuvudstadsåret

Hur var kulturhuvudstadsåret en arena för samverkan?

- Vilka var fördelarna/nackdelarna?

Hur påverkades ni av kulturhuvudstadsåret?

Hur har identiteten om Umeå som kulturstad förändrats sedan Umeå2014?

Vilka förhoppningar hade ni på kulturhuvudstadsåret?

- Uppfylldes förhoppningarna?

Avslutande fråga

Bör något tilläggas?